بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2020/HC-A/102
- އިސްތިއުނާފުކުރިފަރާތް:

* ނަން: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
* ދާއިމީ އެޑްރެސް:- ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
* އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު: -
* މިހާރުގެ އެޑްރެސް:- ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް:

* ނަން: މުޙައްމަދު ޝާމިން
* ދާއިމީ އެޑްރެސް: މއ.ވިލާރު/ ކ.މާލެ
* އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު: A057188
* މިހާރުގެ އެޑްރެސް: މއ.ވިލާރު/ ކ.މާލެ

- ރަޖިސްޓްރީކުރެވުނު ތާރީޚް: 12 ޝައްވާލް 1441 / 04 ޖޫން 2020
- ނިމުނު ތާރީޚް: 29 ޝައްވާލް 1441 / 21 ޖޫން 2020

- އިސްތިއުނާފުކުރި އަމުރު ނަންބަރު: 145-J/MA/2020/937
- އަމުރުގެ ބާވަތް: ބަންދުގެ މުއްދަތު
- ނިންމި ކޯޓު: ކްރިމިނަލް ކޯޓު

* ހުށަހެޅުން ތާރީޚް: 21 އޭޕްރީލް 2020
* ނިމުނު ތާރީޚް: 21 އޭޕްރީލް 2020

- މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު ފަނޑިޔާރު އަބްދުއްރަޙްމާނު އިބްރާހީމް ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޒީދު
(ރިޔާސަތު)

- **ދަޢުވާގެ ޚުލާޞާ:**

މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/937 ކޯޓު އަމުރު އުވާލުން ނުކުރެވިފައި ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެ، އެއަމުރު އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުމުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.

މިޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ފާޅުކުރީ މއ. ވިލާރު/ މުޙައްމަދު ޝާމިންއެވެ.

މިޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުން ބާއްވާފައިވަނީ ދުރުން ޝަރީޢަތްތަކެއް ބާއްވުމުގައި ބޭނުންކުރުމަށް މިކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ މައިކްރޮސޮފްޓް ޓީމްސް ޕްލެޓްފޯމްގައެވެ.

- **ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތައް:**

1- ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/937 ކޯޓު އަމުރަށް ބަލާއިރު އެ އަމުރަކީ މއ. ވިލާރު/ މުޙައްމަދު ޝާމިންގެ މައްޗަށް ތުހުމަތު ކުރެވޭ މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކުރުމާއި، ބޭނުންކުރުމާއި، ގެންގުޅުމާއި، އަދި ޓްރެފިކްކުރުމުގެ މައްސަލައިގައި 21 އޮކްޓޯބަރު 2020 ވަނަ ދުވަހުގެ 14:00 އިން ފެށިގެން ޝަރުޠުތަކާއެކު ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އަމުރުކޮށް ނެރެފައިވާ އަމުރެއްކަމާއި، މުޙައްމަދު ޝާމިން ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އަމުރުކުރި ސަބަބު ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، "މިނާ ގިނަދުވަސްތަކަށްވަންދެން މިމައްސަލައާ ގުޅިގެން ބަންދުގައި ބަހައްޓައިގެން ތަޙްޤީޤުކޮށްފައިވާއިރު، މިނާގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ ހުކުމަކީ އިތުރު ހަމަ ޚަޠަރާ ހުރަސްއެޅިފައިނުވާ ކަމުގައިވާތީއާއި، މިނާއަށް ފުއްޕާމޭގެ ބަލި ރިޕޯޓުކޮށްފައިވާތީ، ފުއްޕާމޭގެ އެއްބަޔަށް ނަގައިފައިވާ ތަކާއި، މިނާގެ ސިއްޙީ ހިސާބުކުރަން ބަލާއިރު، މިނާއަށް ސިއްޙީ ގޮތުން ބަލިވާކަން މިނާގެ ފައިލުން ހުރިހާ ރިޕޯޓުތަކުން އެނގެން އޮންނާތީއާއި، މިހާރު ދުނިޔޭގައި ފެތުރިފައިވާ ކޮވިޑް-19 ގެ ނުރައްކާތެރި ކާރިސާގައި ފުއްޕާމޭގެ

ބަލިކަށި ފަރާތްތަކަށް ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ބައްޔެއްކަން ކަމާގުޅޭ ޑޮކްޓަރުންގެ ބަހުން އެނގެން އޮންނާތީ މިމައްސަލާގައި ދަސްތޫރުގައި އެނގޭ ރަނގަޅުގޮތަކީ މީހާ ޝަރުޢީމަރުޙަލާއިން މިވަގުތަށް ބަންދުން ދޫކޮށްލެވޭނެކަމަށް ފެންނާތީ" މިފަދައިންކަން އެނގެއެވެ.

2. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/397 ކޯޓު އަމުރު އުވާލުން ނިންމާފައިވަނީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފު ކަމަށްބުނެ އެއަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން 03 (ތިނެއް) ނުކުތާއެއް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. އަދި، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/937 ކޯޓު އަމުރަކީ:-

2.1 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 22 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި، އެޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާއާއި، އެޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ އަމުރެއް ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާ އާއި،

2.2 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 63 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތް ނުކޮށް ނިންމާފައިވާ އަމުރެއް ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާ އާއި،

2.3 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި "މަތީ މަޙްކަމާގެ ކޯޓުތަކުން ނިންމާ ނިންމުންތަކަކީ އެއަށްވުރެ ދަށު މަޙްކަމާގެ ކޯޓުތަކުން ތަބާވާންވާނެ" ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އެއުސޫލަށް ރިޢާޔަތް ނުކޮށް ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާ އެވެ.

-03 ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/937 ކޯޓު އަމުރު

އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ނުކުތާތަކާއި، އެނުކުތާތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުންނާއި މިއިސްތިއުނާފުދަޢުވާ ރައްދުވާ، މއ.ވިލާރ، މުޙައްމަދު ޝާމިންގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ވީޑިއޯ ކޮންފަރެންސް (މައިކްރޯސޮފްޓް ޓީމްސް) މެދުވެރިކޮށް ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކުގެ މައްޗަށް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ނަޒަރަކުން ވިސްނައި ބަލާއިރު އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ފާހަގަކުރެވިގެންދެއެވެ.

3.1 ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016) ގެ 22 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) އާއި، އެޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާއާއި، 60 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ނިކުތުފައިވާ އަމުރެއްކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު،

އެމީހެއްގެ މައްޗަށް ޝަރީޢަތުން ކުށެއް ސާބިތުވުމާ ހަމަޔަށް ކުށެއް ނެތް މީހެކަން ބެލެއްވުމުގައި ބަލަންވާނެ ކަމާއި، ތަޙުޤީޤު މަރުޙަލާގައާއި ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައިވެސް އެމީހާގެ ޙައްޤު ކުރިންޖެހުނީ ކުށެއް ސާބިތުވެފައިނުވާ މީހެއްގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަންނަކަމާއި، ޖިނާއީ ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހެއްގެ މައްޗަށް ޝަރީޢަތުން ޙުކުމެއް ކުރުމުގެ ކުރިން އެމީހަކު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އަމުރުކުރެވޭނީ،

1. އެމީހަކާމެދު ތުހުމަތު ކުރެވިފައިވާ މައްސަލައެއްގެ ހެކި ފުނާވުމަށް ނުވަތަ ހެކިބަސްދޭން ހުރި މީހަކަށް ނުފޫޒު ފޯރުވުމަށް މަސައްކަތްކުރާނެކަމަށް ކަމަށްބެލެވޭނަމަ، ނުވަތަ
2. ކޯޓަށް ހާޒިރުނުވެދާނެ ކަމަށްބެލެވޭނަމަ، ނުވަތަ
3. ފިލައިދާނެ ކަމަށްބެލެވޭނަމަ، ނުވަތަ

4. ބަންދުން ދޫކޮށްލައިފިނަމަ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާލެއް ކުރިމަތިވެދާނެ ކަމަށްބަލާފައެވެ. މިބާވަތުތަކުގެ ތުހުމަތުން ބާރުވެއް ގުދުވެރިވެދާނެކަމަށް ފަސޭހަކަން ދޫކުރެވިއްޖެނަމަ، އެމީހަކު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އަމުރުކުރެވިދާނެކަން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަމާއްދާއާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަމާއްދާގެ (ނ) އިން އަންގައެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަމާއްދާގެ (ނ) ގައި އެމީހެއްގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރުގެ ހާލު ހުށަހެޅި އަދި އިސްލާމް ބަންދުވުން ބާވަތުތަކުގެ ތުހުމަތުން ބާރުވެއް ގުދުވެރިވެދާނެ ކަމަށް ފަސޭހަކަން ދޫކުރެވިއްޖެނަމަ، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން "އޭނާ ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ފަސޭހަކުރު އަމުރުކުރަންވާނެއެވެ." މިފަދައިން ބާރުންކޮށްފައިވާއިރު އެމީހާ "ބަންދުކުރުމަށް އަމުރުކުރުން" ފަސޭހަކަން ލާޒިމްވާ ގޮތަށްއޮތް އަމުރެއް ކަމަށް މިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/HC-A/134 ޤަޟިއްޔާގެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގެ 3.3 އާއި، ނަންބަރު 2019/HC-A/366 ޤަޟިއްޔާގެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގެ "ހަތަރުވަނަ ކޮޅުގައި" ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

މިމައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ޝާހިން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ އަމުރެއް ޝަރީޢަތުން ނެރުނިންމަން މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ، މުޙައްމަދު ޝާހިނަށް މަސްތުވާތަކެތި ޖެހިފިކަމުގެ ކުށުގެ ތުހުމަތުގައި ހައްޔަރުކޮށް ބަންދުކޮށްފައިވާ މިޝައްކަމުގައިވާތީ، އެފަދަ ކުށްތަކަކީ ޖިނާއީ ބޮޑު ކުށްތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކުށްތަކުގެ ގޮތުގައިވާތީ، މުޙައްމަދު ޝާހިން ބަންދުން ދޫކޮށްލައިފިނަމަ، މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާލެއް ވާނެކަމަށް ފެންނާތީކަން އޭނާގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރުން ދިނުމަށްއެދި ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި އެޕްލިކޭޝަން ނަންބަރު 145-J/MF/2020/973 "ބަންދާގުޅޭ ގޮތެއް ނިންމުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ ފޯމު" އަށް ބެލުމުން އެނގެއިރު، މުޙައްމަދު ޝާހިން ޝަރުޖީޓް ބަންދުން ދޫކޮށްލެވި

ކްރިމިނަލް ކޯޓުން އަމުރުކުރިއިރު، އިސްލާމް ބުނުވުން ސަބަބު އޯޑަރ ނުވަތަ ނޯމަލް ސަރވިއަލްގެން ބާރުދައިވާކަން އެ އަމުރަށް ބެލުމުން އެނގެން ނެތެވެ. އެހެން ބަޔަކުން ދޫކޮށްލުމަށް އަމުރުކުރި ސަބަބެއް ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، "މީހާ ގިނަދުވަސްވަންދެން ވަނަވަރުން މިޔަބުސްކަމާ ގުޅިގެން ބަންދުގައި ބަހައްޓައިގެން ތަޙުޤީޤުކޮށްފައިވުމާއި، މީހާގެ މައްސަލަ ޝަރީޢަތަށް ހަރުދަނާ އިތުރު ހޯދާ ފަރާތް ހުށަހަޅައިފައިވާއިރު، މީހާއަށް ޤުއްޔަތުގެ ބޭރު އިންޓަރްނޭޝަނަލް ޤުއްޔަތުގެ އެއްބައި ނަމާފައިވާ ފަރާތުގެ ކަމާއި، މީހާގެ ސިއްޙީ ޙާލަތު ރަނގަޅު ނޫނަމަ ބަލިކަށި ފަރާތެއް މީހާގެ ފަރާތުން ހަމަޖެހިފައި ނޯވެ، ޑިޕްރެޝަން ޖާގަ ޤުއްޔަތު ބަލިކަމާ ހުރިހާ ރަނގަޅަކީ ފަރާތްތަކަށް ކޮވިޑް-19 ގެ ނުރައްކާތެރި ޙާލަތަށް ޤުއްޔަތުގެ ބަލިކަށި ފަރާތްތަކަށް ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ބައްޔެއްކަން ކަމުގެ ޒާތުގެ ޝަރުޢީގޮތުން ބަލަން އެނގެން އިންސާނީ މިޔަބުސްކަމުގައި މަސްއޫލިއްޔަތު އެނގެ ތަނަވަސްކަމާ މީހާ ޝަރުޢީގޮތުން ދެނެގަތުމަށް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ފެންނާތީ" އެވެ. މިސަބަބުގެ މައްސަލަ ބާރުވެ، ދުރައްވަދު ޝާމިލް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އަމުރުކޮށްފައިވަނީ، އެހާގެ މައްސަލަ ތަޙުޤީޤުކުރާ ހަރުދަނާ އިތުރު ހޯދާފަރާތް ހުށަހަޅައިފައިވާއިރު، އެހާގެ ސިއްޙީ ހާލަތުރަށް އަދި މިހާރު ފަރާތަށް "ކޮވިޑް-19" ގެ ނުރައްކާތެރި ޤުއްޔަތުގެ ބަލި މީހުންނަށް ނުރައްކާތެރި ނުރައްކާ ކަމުގައިވާތީއާއި، ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް މަސްއޫލިއްޔަތު ޝަރުޢީގޮތުން އެއްކަމު ނުހަނު ދަށު ކޯޓުގެ ޤާނޫނީ ފާހަގަ ކުރެވިގެންދާތީ އެނގެއެވެ.

3.2 ކުރެވުނު ތަޙުޤީޤުގައި ބަންދުކުރުމުގެ މިއަދު ބަންދުގައި އިތުރަށް ބަހައްޓަން ޖެހޭ ކަމަށް އެމީހާގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ސަބަބަކީ، "އެހެން ބަންދުން ދޫކޮށްލައިފިނަމަ، މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާވާނެ ކުރިމަތިވެދާނެކަމަށް" ވާ ހާލަތުގައި އެހެން ޙާލަތު އާއްމު ބެލުމުގައި ފެނިގެން ބަލަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް ވާކަމެވެ. އެއީ:-

1- ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާގެ ބަންދަށް، ހައްޤުގެ ތަޙުޤީޤާއި، ކުށުގެ ނަތީޖާ.

2- ތުހުމަތުކުރެވޭ ޖިހާ މުޖުތަމަޢުގައި އަދާލަތު ދަމަހައްޓާއި، އާންމު ވަޞީލާއި އާންމުގެ ދިރިއުޅުމުގެ ވަށްޓަފާޅި ހުރި ނުރައްކާ.

3- ތުހުމަތު ކުރެވޭ ކުށުގެ ޙަޖަމު ހިންގުމުގައި އޭނާ ބައިވެރިވެފައިވާ ގޮތް.

4- ކުށުގެ ބާވަތާއި، ކުށް ކޮށްފައިވާ ގޮތާއި، ކުށުގެ ކުޑަބޮޑުމިނާއި، ކުށް ކުރުމުގައި އަނިޔާވެރިކަން ހިމެނޭނަމަ އެކަމެވެ.[1]

3.2.1 މި ކަންތައްތަކުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު، މުޤައްރަރު ޝާހިދުންގެ ކޯޓު އަމުރުތަކުގެ ދަށުން ހަށްހަރުދަނާކޮށްފައިވިޔަސް، މާލޭ ދުވަސްކޮޅުބަދަލުގެ ވެރިކަން ޖެހިގައި އޮތް އެސް.އެމް.އެސް "ހަސަން ޒާހިރުން" 26 މާރިޗު 2020 ދުވަހުގެ 4:18 ގައި ކަމާއި، މިމައްސަލައިގައި އޭނާގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު ދިގު ކުރިން 3 ފަހަރަކު ކުރިމަތިކޮށް ކޯޓުން ޖަހައިދީފައިވާ ކަމާއި، އެއީ، ކުރިމަތިކޮށް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/683 އަމުރުން 26 މާރިޗު 2020 އިން 5 އޭޕްރީލް 2020 އަށް 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ މުއްދަތަށާއި، ނަންބަރު 145-J/MA/2020/790 އަމުރުން 5 އޭޕްރީލް 2020 އިން 15 އޭޕްރީލް 2020 އަށް 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ މުއްދަތަށާއި، ނަންބަރު 145-J/MA/2020/882 އަމުރުން 15 އޭޕްރީލް 2020 އިން 21 އޭޕްރީލް 2020 އަށް 06 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ މުއްދަތަށެވެ. އެހެނީ އަމުރުތަކުގައި ވެސް މުޤައްރަރު ޝާހިދުގެ ބިޔާން މައްސަލައަށް ހުރިކަން ފާހަގަކޮށް އާސާސަކަށް ފުރުޞަތު ދިނުމުގައާއި ޝާހިދަކަށް ދެއްކުމަކަށް ޚާއްސަ ސަލާމަތުކަމުގެ ދިނުމަކަށް އަންގާފައިވެއެވެ. މި މައްސަލައިގެ ހާދިސާ ހިނގުމުގެ ކުރިން، މުޤައްރަރު ޝާހިދުގެ މައްޗަށް ތުހުމަތު ކުރެވުނު މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލައެއްގައި މުޤައްރަރު ޝާހިދުގެ ކަށްބިސް ބޭރުފިޔަލުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ކަމާއި، އެމައްސަލައިގެ ނިމި މިހާރު ޝަރީޢަތް ބުނެވޭ ކުރުމަކަށް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ބޭނުންވާ ކަމާއި، މިގޮތުގެ އިތުރުން މުޤައްރަރު ޝާހިދުންނަށް މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލަތަކުގައި ތުހުމަތުކުރެވިގެން އެކިފަހަރު ގަތިން ކޮށްފައިވާ ޝަރީޢަތް

[1] ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ގަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

ސަރވިސްއަށް ހާޒިރުކޮށްފައިވާ މީހެއްކަން މުޙައްމަދު ސާމިންގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވިގެން ތަޙްޤީޤުކުރެވިފައިވާ މައްސަލަތަކުގެ ރެކޯޑުތަކަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ. އޭގެ އިތުރުން މުޙައްމަދު ސާމިންގެ މައްޗަށް ޢަދުލުއިންސާފު ޤާއިމުކުރުމަށް ހުރަސްއެޅިކަމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާއެއް ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާކަމަށް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވާކަން ފާހަގަ ކުރެވެއެވެ. މިމައްސަލައިގެ ހުކުމާ ހިނގުމުގެ ކުރިން ހިނގާފައިވާ ހާދިސާއަކާ ގުޅިގެން މުޙައްމަދު ސާމިންގެ މައްޗަށް ކުށްތަކެއް ސާބިތުވެ ކުރުމުގެ ކުރިން ދަޢުވާ ކުރިމިނަލް ކޯޓުގައި ހުށަހެޅި ހިނގަމުން ދިޔަކަމުގައިވިޔަސް، އެމައްސަލައިގެ ވަކި ހިސާބަކުން އޭނާ ހުރީ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ދޫވެފައިކަން މި މައްސަލައިގައި ދެފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުގެ މައްޗަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

3.2.2 މުޙައްމަދު ސާމިންއަކީ ކައިވެނިކޮށްގެން އުޅޭ މީހެއް ކަމާއި، އެކަވެނީގައި އޭނާއަށް ދަރިއަކު ލިބިފައިވާ ކަމާއި، ދަރިއުޅެނީ އޭނާގެ އާއިލާއާއެކުގައި ކަމާއި، އާމްދަނީ ހޯދުމުގެ ގޮތުން "މަސްވަ ދިވެހި އުފެއްދުން" މިނަމުގައި ހިންގާ ވިޔަފާރީގައި ވަޒީފާއަދާކުރަމުންދާ މީހެއް ކަމުގައި މުޙައްމަދު ސާމިންގެ ވަކީލުން މިކޯޓަށް މަޢުލޫމާތު ދީފައިވެއެވެ.

3.2.3 މުޙައްމަދު ސާމިންގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވިފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކުރުމާއި، ވިއްކުމާއި، ބޭނުންކުރުމާއި، ގެންގުޅުމުގެ ކުށްތަކެވެ. މިކަން މުޙައްމަދު ސާމިން ކޮށްފައިވާ ނުވަތަ ބައިވެރިވެފައިވާ ގޮތަކީ، "އަލިމަސް" ކިޔާ ޓީމްތެރިއެއްގައި ބައިވެރިވެގެން މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކުރާ ޓީމަކާ ގުޅޭ މަޢުލޫމާތު ފުލުހުންގެ އިންޓެލިޖެންސަށް ލިބުނުން އެކަން ބަލަމުންދަނިކޮށް، 26 މާރިޗު 2020 ދުވަހުގެ ރޭގަނޑު ވަގުތުގައި "އަލިމަސްޓީމު" މާލެ ދެކުނު ހުޅަނގު ފަރާތު ކަނޑުގައި ހުރި ވަގުތު މުޙައްމަދު ސާމިން އެސްޓަރަރައްދުގައި ހުރެގެން، އެޓީމުގައި ތިބި މީހުންނާއި މުޙައްމަދު ސާމިން މުޢާސަލާތުކުރާފައި ކަމާއި، ފުލުހުންގެ ބަލަހައްޓަމުން ދިޔަ ދަނޑުފަން މަސައްކަތް ކުރުވުން އަލި ބޯޓަކަން ފަރަން އަރަވުން އުޅެފައިވާކަން މީނާ އަޑުގައި ޓީމް ޕީން އެސަރަހައްދު ބަނދަރުގެ ކޯލާއިގެ ރިޕޯޓުގައި "އަލިމަސް" ޓީމާ ގުޅުން ލިބުނު،

ވަގުތީ ބަދަލުތަކުގައި 61 (ފަސްދޮޅަސްއެކެއް) ކިލޯގްރާމް ހުރި މަސްތުވާތަކެތި ފެނިފައިވެއެވެ. މިކަންކަން މިހެން ހުރުމުން މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކުރުމާއި ޙިޔާނާތްކުރުމާއި ގެންގުޅުމާއި ބޭނުންކުރުމުގެ ކުށްކުރުމުގައި އެދޮރޭގައި ތިބި މީހުން މުޅިއެކަމުގައި ބައިވެރިވެފައިވާކަން ދެނެ ކަމަށް ދައްކައިދޭ ފަރާތުން ބެލުނުފައިވެއެވެ.

3.2.4 މަސްތުވާތަކެތި ޙިޔާނާތްކުރުމަކީ ޖިނާއީ ބޮޑެތިކުށްތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކުށެއްކަން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 22 ވަނަމާއްދާގެ (ށ) އިން އެނގެއެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/SC-A/33 ޤަޟިއްޔާއާއި މިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/HC-A/134 ޤަޟިއްޔާއާއި ނަންބަރު 2018/HC-A/410 ޤަޟިއްޔާއަށް ބަލާއިރުވެސް މަސްތުވާތަކެތި ޙިޔާނާތްކުރުމުގެ ކުށަކީ ޖިނާއީ ބޮޑެތި ކުށްތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކުށެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އެކުށުގެ އަދަބަކީވެސް ޖިނާއީ ކުށުގައި ކަނޑައެޅޭ އުޤޫބާތެއް އެންމެ ބޮޑެތި/ހަރުކަށި އަދަބު ކަން އެނގެއެވެ.

މަސްތުވާތަކެތި ޙިޔާނާތްކުރުމަކީ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާ އޮތް ކުށެއް ބާވަތެއް ކަމަށްވާއިރު، މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމަށް ނުރައްކާ ކުރިމަތިވެދާނެ ކަމަށް ޝަރީޢަތަށް ފެންނަ މިހާލު ބަދަލުކޮށްފައި ބަހައްޓާނެ އެފަދަ ނުރައްކާތެރިކަމެއް އުފެދުމުގެ ފުރުޞަތު ނުދެވޭނެ ތަނެއްގައި ކަމަށް މިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/HC-A/194 އާއި ނަންބަރު 2012/HC-A/260 އާއި ނަންބަރު 2016/HC-A/52 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

3.2.5 ކުށުގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކޮށްފައިވާ މީހާ، ބަންދުކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނީ ހަމަތަކުގެ މަތިންތޯ ކަނޑައެޅުމަށްޓަކައި އެމީހަކު ހައްޔަރުކުރެވުނުތާ 24 (ސައުވީސް) ގަޑިއިރު ނުވަނީސް ފަނޑިޔާރެއްގެ ކުރިމަތަށް ގެންނަންވާނެ ކަމާއި، އަދި ޝަރުޢީކޯޓުތަކުގެ ނުވަތަ ޝަރުޢީކޯޓަކުގައި އެމީހަކު

ދޫކޮށްލުމަށް، ނުވަތަ ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ އަމުރު ނެރުމުގެ ބާރު ފަނޑިޔާރަށް ލިބިގެންވާކަން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 48 ވަނަމާއްދާގެ (ރ) އިން އަންގައެވެ.

އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ގޮތުގެމަތިން ބަންދުކުރުމަށްފަހު، ފަނޑިޔާރެއްގެ ކުރިމައްޗަށް ހާޟިރުކުރުވާ މީހާގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރަންޖެހޭ ފަދަ ސަބަބެއް އޮތްތޯ ނުވަތަ ނެތްތޯ ބެލުމުގެ ކުރިން އެމީހާ ބަންދުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތަށްތޯ ފަނޑިޔާރު ބަލަންޖެހޭނެއެވެ. އިތުރަށް ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމާމެދު ގޮތެއް ނިންމާނީ އެމީހާ ބަންދުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ ހަމަތަކުގެ މަތިން ކަނޑައެޅިއްޖެ ހާލަތެއްގައެވެ. އަދި އެމީހާ ބަންދުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ކަނޑައެޅިއްޖެ ހާލަތެއްގައި އެމީހަކު ވަގުތުން ދޫކޮށްލުމަށް ފަނޑިޔާރު އަމުރުކުރަންވާނެއެވެ.

3.2.6 ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި މީހަކު ބަންދުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ގޮތުގެމަތިންކަން ނުވަތަ ދޫނުކަން ކަނޑައެޅުމަށް ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހެއް ބާއްވަންވާނެ ކަމާއި، އެޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި، އެއާ ބަންދުކޮށްފައިވާ ހަމަތަކުގެމަތިން ކަން ނުވަތަ ދޫނުކަން ކޯޓުން ކަނޑައެޅުމުގައި، މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ދެފަރާތުން ހުށަހަޅާ ކަންތައްތަކަށް ފަނޑިޔާރު ރިޢާޔަތްކުރުމުގެ އިތުރުން؛

1- ކުށުގެ ބާވަތާއި، ކުށުގެ ބޮޑުމިނާއި، ކުށްކޮށްފައިވާ ހާލަތާއި، ކުށް ކުރުމުގައި އަނިޔާވެރިކަން ހިމެނޭނަމަ، އެކަމާއި،

2- އޭނާއާ ދެކޮޅަށް ހުރަހެޅިފައިވާ ހާލުގެ ބުރަދަނާއި؛

3- އޭނާގެ ކުށުގެ ރެކޯޑާއި؛

4- ކޯޓަށް ހާޟިރުވުމުގައި ފޭލްވެދިޔަ ތާރީހުގައި ބަދަލުކޮށްފައިވާ ގޮތް. މިކަންކަމަށް ފަނޑިޔާރު ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭކަން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަމާއްދާއިން އަންގައެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ މީހެއްގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު ގޮތެއް ނިންމާނީ އޭނާ ހައްޤުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ ހަމަތަކުގެ

މަތިންތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ ކަށަވަރުކުރުމަށްފަހުގައިކަން އެޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި،"ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކޮށްފައިވާ މީހަކު ބަންދުކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ގޮތުގެމަތިންކަން ނުވަތަ ނޫންކަން ކަށަވަރުކުރުމަށްޓަކައި ބާއްވާ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި، އޭނާ ބަންދުކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނީ ހަމަތަކުގެ މަތިންތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ ކަށަވަރުކުރުމަށްފަހުގައިކަން.." މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުން އެނގެއެވެ.

ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކޮށްފައިވާ މީހެއްގެ ބަންދާގުޅޭ ގޮތް ނިންމުމުގައި ކަނޑައަޅަން ލިބިދީފައިވާ ބާރުތަކުގެ ތެރޭގައި ބަންދުކުރުމަށް، ނުވަތަ ޝަރުޠުތަކާއެކު، ނުވަތަ އެއްވެސް ޝަރުޠެއްނެތި އެމީހަކު ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އަމުރުކުރުން ހިމެނޭކަން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 48 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އިން އެނގެއެވެ. އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 (ހ) ގައި އެފަދަ ހުކުމުތަކަށް ކުރާނެ ގޮތް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެއީ:-

1. ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް؛ ނުވަތަ
2. އެއްވެސް ޝަރުޠެއްނެތި އޭނާ ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް؛ ނުވަތަ
3. ކަފާލަތުގެ އުސޫލުން ދޫކޮށްލުމަށް؛ ނުވަތަ
4. ޝަރުޠުތަކާއެކު ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށެވެ.

މިމާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން މިހެން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އަމުރުކުރެވޭނީ، ދެ ގޮތަކަށެވެ. އެއީ:- މައްސަލައެއްގެ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމާއި، ވަކިމުއްދަތަކަށް ކަނޑައަޅައި ބަންދުކުރުމެވެ. އެގޮތުން

ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުން، މިގޮތަށް އަމުރުކުރެވޭނީ ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ހައްދުފަރުން ބަންދާގުޅޭ ގޮތް ނިންމުމަށް ވަނިކޮށް ކުރިމައްޗަށް ހާޒިރުކުރުމުގެ މިހާރުގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް ހުކުރުމާއިލު، އޭނާ ބަންދުން ދޫކޮށްލައިފިނަމަ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ 4 (ހަތަރެއް) ހާލަތްތަކުގެ ތެރެއިން ހާލަތެއް ދެމިގެންދާކަން ކަނޑައަޅަން ޔަޤީންކުރެވިއްޖެނަމަ އެވެ.

ވަކިމުއްދަތެއް ކަނޑައަޅައި ބަންދުކުރުން، މިގޮތަށް އަމުރުކުރެވޭ ބަންދާމެދު ގޮތެއް

ނިންމުމަށް ފަރިޔާދުގެ ކުރިމައްޗަށް ހާޒިރުކުރުވާ މިހާރާމެދު އުކުން ކުރިކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރުގެ

ހެކި އެވަގުތު ތިބިފައިނުވަނަވޮސް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ

60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ 4 (ހަތަރެއް) ސަބަބުގެ ތެރެއިން ސަބަބެއް އޮތުމަކީ،

އެމައްސަލައިގައި ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށުގެ ވަސް މިންވަރެއްގެ ހެކި ހުރުމެއްކަމަ، އެވެ. އެގޮތުން ބަންދުގައި

ބެހެއްޓުމަށް އަމުރުކުރުމުގައި 15 (ފަނަރަ) ދުވަހަށްވުރެ އިތުރު ނުވާނެ ގޮތުގެމަތިން ކަމާއި، އަދި އާގެ

ފަހުން އާކަގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމުން ޝަރީޢަތުން ބަލަންޖެހޭ ކަންކަމަށް

ބެލުމަށްފަހު، ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރެވޭނީ އިސްތިސްނާއީ ފަރާތަކަށް ދިމާވެގެންކަމަށް އެމާއްދާގެ

(ރ) އާއި، (ބ) އަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

އެއްވެސް ޝަރުޢީ އުޒުރެއްނެތި ބަންދުން ދޫކޮށްލުން، މިގޮތަށް އަމުރުކުރެވޭ ބަންދާމެދު ގޮތެއް

ކަނޑައެޅުމަށް ގެނެސް މީހާ އެކުން ކުރިމަތީގައި ތުހުމަތު ކުރެވޭ ކުށުގެ ހެކި ދިމާވެގެންނާއި އަދި

ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގައި ފަރިޔާދު ބަލަހައްޓާ ސަބަބުގެ ތެރެއިން ސަބަބެއް ނެތްނަމަ އެވެ.

ޝަރުޢީ ހުކުމެއް ބަންދުން ދޫކޮށްލުން ނުވަތަ ކަފާލާތުގެ ދަށުން ބަންދުންދޫކޮށްލުން، އެއިން

އޮތަނީ އަމުރުކުރުމާއި، ކަނޑު ތުހުމަތުގައި ބަންދުކޮށްފައިވާ މީހާ ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ފަދަ

ސަބަބެއް[2] ނެތުމާއެކު، އެކަމާއެކު ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށް އެހާ ކުރިމަތީގައި ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް ހެކި

ހުރެއްޖެނަމަ އެވެ.[3]

ޝަރުޢީ ހުކުމް މިހާރު ބަންދުން ދޫކޮށްލުމުގައި ކަނޑައެޅޭނީ ޝަރުޢީ ހުކުމެއްގައި ޝަރުޢީ ހުކުމް

ކަނޑައަޅާނީ ގޮތާއި އަދި ކަފާލަތު ކަނޑައަޅާ ޝަރުޢީ ހުކުމްތަކަށް އިޖުރާއަތުގެ ބަންދުން ދޫކޮށްލުމުގެ

އިސްތިޘްނާ ފަރާތަކަށް ދިމާވެގެންނަމަ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 66 ވަނަ މާއްދާގައި

2 - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ).

3 - ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)

ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، މި މައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ޝާހިން ބަންދުން ދޫކޮށްލާފައިވަނީ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮވާ ޝަރުތުތަކާ ކުރުމަށްފަހުގައެވެ.

1. އުޅޭ އެޑްރެހާއި ގުޅޭނެ ނަންބަރު ފުލުހުންނަށް ދިނުމަށާއި އަދި ބަދަލުވާނަމަ އެއްވެސް ބަދަލެއް އަތުވެއްޖެނަމަ އެކަން އެފުލުހުންނަށް އެގުން؛
2. މިމައްސަލައިގައި ހިމެނޭ އެއްވެސް ހެކިއަކަށް ބިރު ދައްކައި ނުފޫޒުފޯރުވުން؛
3. ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ މައްސަލައިގެ ތަހުގީގަށް އެއްބާރުލުން ދިނުން؛
4. މާލެ ސިޓީން ބޭރަށް ދާނަމަ ޕްރޮސިކިއުޝަން ސަރވިސްގެ ހުއްދަ ލިޔުމަކުން ލިބިގެން މެނުވީ ނުދިއުން؛
5. ރޭގަނޑު 12:00 އިން ހެނދުނު 06:00 އަށް ދިރިއުޅޭ ގެއިން ބޭރަށް ނުނިކުތުން.

މިޝަރުތުތަކާ އެއްގޮތަށް ޢަމަލުކުރުމުގައި އަދި އެއިން ޝަރުތަކާ ޚިލާފުވެއްޖެނަމަ، އޭނާ ބަންދުކުރެވޭނެކަން އޭނާއަށް އަންގާފައިވާކަން އޭނާގެ އިޤްރާރަކުން ބަލާލުމުން އެނގެން އޮތުމުން މިމައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ޝާހިން ބަންދުންދޫކޮށްލާފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 63 ވަނަމާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަފާލަތުގެ އުސޫލު ދަށުން ދޫކުރުނުކަން އެނގޭކަމާއި، ކޯޓުން ޝަރުތުތައް ކަނޑައަޅައި މިހާރު ބަންދުން ދޫކޮށްލުމާއި، ކަފާލަތުގެ އުސޫލުން މިހާރު ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަކީ ތަފާތު ދެ މަޤްޞަދެއް ކަމާއި އަދި އެދެބާވަތުގައި ކޯޓުން ބަލަންޖެހޭ ކަންކަމާއި އިޖުރާއަތު ތަފާތުކަން އެނގެއެވެ.

އިސްވެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ ތެރެއިން ގޮތަކަށް ފަސޭހައާއެކު ނިންމާ ނިންމުން ބިނާވަނީ، މިހާރު ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބު[4] އޮތުމާއި ނުލިބުނުގެ މައްސަލަތަކާއި، އެހިރަކު ކުރިކަން ތުހުމަތުކުރުން ހުރަހަށާ ހުރި އަދި ޤަރީނާ ހުރި މިންވަރުގެ މައްސަލަކަމާއި، މިގޮތުގެމަތިން މީހެއްގެ ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމަށް ޝަރީޢަތުން ހުކުރާ ޤަރީނާ ބަލައި ވަޒަންކުރުމުގެ ބާރު ލިބިދީފައިވަނީ ޝަރީޢަތަށެވެ. އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަމާއްދާގައި

[4] - ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަމާއްދާއާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަމާއްދާގެ (ނ).

ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންތައްތަކާ ބަންދުގެ މުއްދަތާގުޅޭ ގޮތުން ނިންމުމުގައި ފަނޑިޔާރު ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައްކަން އެޤާނޫނުގެ 60 ވަނަމާއްދާގެ (ބ) އާއި (ރ) އަދި (ހ) އަށް ބަލާލުމުން އެނގެއެވެ.

3.2.7 ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކުރައްވާފައިވާ ކޯޓު އަމުރަކީ މުޙައްމަދު ޝާހިން ބަންދުކުރެވުނު ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައިވާ ފަދައިން އޭނާގެ ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމަށް އެންމެފުރަތަމަ ޝަރީޢަތަށް ހާޒިރުކުރެވުނު ދުވަހު ނެރެވުނު އަމުރު ނޫންކަމާއި، އެ އަމުރަކީ އޭނާގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކޮށް ދިނުމަށް ކޯޓުގެ ޕްރެކްޓިސް ޕްރޮސީޖަރުގެ ފަރާތުން ކުރިމަތިލާ ކޯޓަށް 4 (ހަތަރެއް) ވަނަ ފަހަރަށް ހުށަހެޅުމުން ނިންމާފައިވާ އަމުރެއްކަން އެނގޭކަމާއި، މި މައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ޝާހިން ހައްޔަރުކުރެވުނު އާންމުގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރު ކުރުމަށް ކުރިމަތިލާ ކޯޓަށް އެންމެފުރަތަމަ ހާޒިރުކުރުވީ 26 މާރިޗު 2020 ގައި ކަމާއި، މުޙައްމަދު ޝާހިން ހައްޔަރުކުރެވިފައިވީ ގާނޫނާ އެއްގޮތަށް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އާދާ 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ބަންދުކުރުމަށް އަމުރުކުރައްވާފައިވާކަން ކުރިމަތިލާ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/683 އަމުރުން އެނގެއެވެ. އަދި އާދާ ބަންދުކުރި ސަބަބަކީ "މައްސަލައިގެ ތަޙުޤީޤު ބާކީހުރި މިބާވަތުގެ ކުށުގެ ތަކުރާރުނުވުމަށާއި ހުރިހާ ޚަޠަރަކުން ބަޗާ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމަށްޓަކައި" ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމާއި، އަދި އޭގެ ފަހުން ކުރިމަތިލާ ކޯޓުން އާދާ ބަންދުކުރުމަށް ނުކުތް އިސްވެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ (މިޝައްޗާގެ 3.2.1 ގައި) 2 (ދޭއް) އަމުރުގައި ވެސް އެސަބަބު އޮތްކަން ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން އެއަމުރުތަކުން ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

3.3 މިމައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ޝާހިން ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އަމުރުކުރުމުގައި އޭނާގެ ސިއްޙީ ހާލަތު ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާކަން، މިއަމުރު ނެރުމުގެ ކުރިން އޭނާ ބަންދުކުރުމަށް ނެރެފައިވާ 3 (ތިނެއް) އަމުރުގައިވެސް އޭނާގެ ބައްޔަށް ފަރުވާކުރުމުގައި ޚާއްޞަކަން ދޭއްކުމުގައި ސަމާލުކަން ބޭއްވުމަށް އަންގާފައިވާ ކަމާއި، ކުރުގެ ތެރޭގައިވާ މިފަދަ ސިއްޙީ ހާލަތުގެ މައްސަލަ ރިޢާޔަތް

އޭނާ ބަންދުން ދޫކޮށްލެވިދާނެތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ، މިހާރަކަމުގެ ގޮތުން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ވަކިގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވިނަމަވެސް، ސިއްޙީ ހާލަތަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ޖަލުގައި ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުން އިސްތިސްނާކުރެވޭ ހާލަތެއް އޮވެދާނެކަން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 5 ވަނަމާއްދާގެ (ށ) އަށް ބެލުމުން ދޭހަވެއެވެ. އަދި މިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/HC-A/208 ޤަޟިއްޔާގައި ބަޙުޘުގެ ސަބަބުން ބަންދުން ދޫކޮށްލުން ސަރުހައްދަކަށްވާ ހާލަތުގައި ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އަމުރުކުރެވިފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ކުރެއްގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކުރެވޭ ފަރާތުގެ ސިއްޙީ ހާލަތު ހުރިގޮތުން ޖަލުގައި ބަންދުގައި ހުރުމުން އެ ފަރާތަށް ލިބެންވާ ފަރުވާ ނުދެވި އެ ފަރާތުގެ ފުރާނައަށް ނުވަތަ ސިއްޙަތަށް ބޮޑު ގެއްލުމެއް ލިބިދާނެކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭފަދަ ސަބަބުތަކެއް ހުރިނަމަ، ނުވަތަ ބަންދުގައި ޖަލުގައި ބަހައްޓާނަމަ ފަރާތް ޖަލުގައި ބަހައްޓައިފިނަމަ ގޮތުން ހިނދު ކުއްޖަކަށް ލިބޭ ނުދެވި އެ ކުއްޖާގެ ފުރާނައަށް ނުވަތަ ސިއްޙަތަށް ބޮޑު ގެއްލުމެއް ލިބިދާނެކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭފަދަ ހަރުދަނާ ސަބަބެއް ނުވަތަ ސަބަބުތަކެއްވާނަމަ ހުރިނަމަ އެ ހާލަތު ނުވަތަ ހާލަތުތަކެއް އެފަދައިން ހިނގަން ކަނޑައަޅުއްވުމުން، އެ ޝަރުޢީ ހާލަތުތަކުގެ މައްސަލަ ބިނާކޮށް އެފަދަ ފަރާތެއްގެ ބަންދަރު ހުރި ފުރުޞަތުތަކަށް ތަޢާރުފުކޮށްދީފައި، އަދި އެ ހާލަތުގައި ކާފަރާތުގެ އުސޫލުން ނުވަތަ ޝަރުޢީގޮތުން އަދި ފަރާތުން ބަންދުން ދޫކޮށްލެވިދާނެކަމަށް ޤަވާޢިދުތަކަށްވާކަން އިސްވެ ބުނެވުނު ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

މުޙައްމަދު ޝާކިރަށް އޭނާގެ ފުއްޕާމޭގެ ސަރުޖަރީއެއް ހަދައި ފުއްޕާމޭގެ އެއްބައި ނާޒުކުވާ މިހާރު ކަމަށާއި، ރިޕޯޓު ކުރެވިފައިވާކަމާއި ނާރިސްކަ ދުބާރާގެ މުޙައްމަދު ޝާކިރުގެ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ، މުޙައްމަދު ޝާކިރުގެ އެބަޔާ ދެ ފިތުރުކޮށް ހުސްހަމަކަމުގެ ފުރިހަމަ އޭނާއަށް ފުރުސަތު ފާހަގަކޮށް ދިރުއްވަނިވިފަދަ އެކަމަށް ދިޔުންތަކަށް ކުރަކުރަފައިނުވާކަމަށް، މުޙައްމަދު ޝާކިރުގެ ބައްޔަށް ބަލާއިރު ... ޝާކިރުގެ ... އަދި މުޙައްމަދު ޝާކިރުގެ ... ބަލިވެފައިވާ ... ބަލާއިރު، ... ފިޔަވައި ...

ލިޔުމުގައި މުޙައްމަދު ޝާފިންގެ ފުރުޞަތުގެ ބައްޔަތުގެ ހިސާބުން ނުވަތަ ޢަލާމާތެއް ހުރިކަން އެވަގުތު ފާހަގަ ނުކުރެވޭކަމަށް ބަޔާންކުރައްވާ ކަމަށް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

މިގޮތުން މުޙައްމަދު ޝާފިންގެ މައްޗަށް ދައުވާކުރެވިފައިވާ ކުށަކީ ޖިނާއީ ޤާނޫނުތަކުގެ މައްސަލައިގައި އެއާ ކަސްޓޯޑިއަލް ޖަވާބުގައި ބަންދުކުރެވިފައިވުން، އޭނާއަށް ދިމާވި ސިވިލް ހާލަތުތަކުގެ ސަލާމަތުން މުޙައްމަދު ޝާފިން ނާޒިލްވުމާ އުޅަނދުތަކުގެ، ހާލަތު ފާސްކުރުން ދިރިހުރުމަށް، މުޙައްމަދު ޝާފިން ނާޒިލްވުމަށް ޕޮލިސް ކަސްޓަޑީއެއްގެ ފޮނުއްވާ އަޅާ ބައިސްކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ މައްސަލަ ދިރާސާކުރެއްވުން މުޙައްމަދު ޝާފިން ގެއަށް ބަދަލުކުރެވިފައިވަނީ މިމައްސަލައިގައި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން މިހާރު ފާހަގަކުރައްވާ ނުވަތަ އެއްވެސް ޚާއްޞަ ސަބަބު 196-A2/95/2020/201 (16 ޖޫން 2020) ސިޓީއަށް ބެލުމުން އެނގޭއިރު، އެމައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ޝާފިން އެގެއަށް ބަދަލުކުރެވިފައިވީ އެވަގުތު އޭނާ ބަންދުކުރެވިފައިނުވާ ތަނެއްގައި އޭނާއަށް ފަރާތްތަކުގެ ވަކިވެފައި ނުރުހުމުގެ ސަލާމަތުން އެނގޭއެވެ.

މުޙައްމަދު ޝާފިންއަކީ އޭނާއަށް ދިމާ ބިމާރީ ހާލަތެއް ގެނެސް ނުވާފަދަ އުނދަގޫ ގުޅުވިލާ މިހާރު ކަމަށް، މިހާރު ފުރާނަގުޅޭ "ކޮވިޑް-19" ބަލިމަޑު ނުވާފަދަ ބަލިމުސްކުރި މީހުންނަށް ނުރައްކާތެރިކަން ބޮޑު ބަލިމަޑުކަމާއި އަދި އެހެން ފަރާތްތަކުން އެކަށޭ ގެއިން އަންނަކަމުގެ ގަޑިން އަދާ ބަލިވެއް ކަމާއި، މުޙައްމަދު ޝާފިން ބަންދުކުރެވިފައިވާ ޖަލުގެ މާލޭގައި އޭނާއާއެކު ގިނަބަޔަކު ބަންދުކުރެވި ތިބި ކަމަށް މުޙައްމަދު ޝާފިންގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވާ ކަމާއި، އެތަނުގައި ހުރި މިހާރު އެބަޔާ ޖެހިފައިވާ ޤާނޫނީ، މުޙައްމަދު ޝާފިންއަށްވެސް އެބަޔާ ޖެހުމުގެ ފުރުޞަތު ބޮޑުކަމަށް ބެލެވިގެން މަސްލަހަތު ދަނޑުވަރު ގޮތަކީ ސަރަޙައްދު މުޙައްމަދު ޝާފިން ދޫކުރުއްވުން ކަމަށް ބާރުއަޅާ އެކަން ބަނދަރުން ދޫކުރުއްވުމަށް ދަރުކު ކުރެވުން ނިންމާފައި ވިސްނަވާފަހު، މިމައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ޝާފިނަށް ދިމާވާ ބިމާރީ މައްސަލަ ގުޅިގެން ނުވާފަދަ އުނދަގޫތަކަކަށް ދިމާވާ ފުރުޞަތު ގާތް އެކަން ބަންދުކުރެވިފައިވާ ތަނުގައި ހަމަޖެހިފައިވާކަމަށް ފުލުހުގެ ސާރވިސްގެ ފުރިހަމަ ބަޔާނުގެ ބަރާބަރު ބުނެފައިވާކަން،

މި މައްސަލާގައި މުޙައްމަދު ޝާހިދުގެ ސިއްޙީ ޙާލަތުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް އޭނާ ބަންދުން ދޫކުރުމަށް އަމުރުކޮށްފައިވަނީ އިސްވެ ދެންނެވުނު މިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/HC-A/208 ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދަ ސަބަބެއް ޙާލަތެއް ދިމާވެފައި ނުވާކަން އެނގެއެވެ.

3.4 ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، މަޙްކަމާތަކުގެ ޤާޟީން ނިޔާ ނިންމުންތަކަށް އެއަށްވުރެ ދަށު މަޙްކަމާތަކުގެ ޤާޟީން ތަބާވާން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، ކޯޓުގެ ދަރަޖައިގައި ބޮޑުކޯޓުތަކުގެ މިސާލުގެ ދަރަޖައިގެ ކޯޓުތަކަށް މިންވަރަކީ ހުރި ހުކުމްތައް، އަދި އެކަން ބަލަނުލުން ދުސްތޫރީޤާނޫނުގަ، މުޤައްރަރުކުރާ ނަޒަރިއްޔާތަކާއި ކުރިމަތިލާފައިވާތީވެ، އެފަދަ ޝަރީޢަތް ނިންމުން ބަލަނުގަތުން ބާރުއަޅާކަމަށް ފަނޑިޔާރު އަމިއްލަ ކުރަންވާނެކަން އެނގޭއިރު،

މިމައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ޝާހިދުގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކުރުމާއި ގަނޑުވެރިކަމާއި މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރުމުގެ ކުށުގައި ކަމާއި، މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުން ކުރުމުގެ ކުށަކީ ޖިނާއީ ބޮޑު ކުށްތަކުގެ ގޮތުގައި ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 22 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމާއި، މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުން ކުރުމަކީ މުޖުތަމަޢަށް ނުރައްކާތެރިކަން ބޮޑު ކުށުގެ ހަމަޖެހިފައިވާކަމަށް ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/SC-A/33 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަމާއި، މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ފަރާތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި އެކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MF/2020/809" ބަންދާއި ގުޅޭ ނިންމުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ ފޯމު" އަށް ބަލާއިރު މުޙައްމަދު ޝާހިދުގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށުގެ މައްޗަށް ތުހުމަތެއް ކުރެވޭ މިންވަރަށް ހެކި ދަލީލު ހުށަހެޅިފައިވާކަމާއި އަދި އެކަން ބަންދުގައި ބޭއްޓުމަށް ބޭނުންވާ ސަބަބު މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމަށްޓަކައި ކަން އެނގޭއިރު، މުޙައްމަދު ޝާހިދުގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު ކުރިން އިތުރުކުރި 3 (ތިނެއް) ފަހަރުގައިވެސް އެކަން ބަންދުގައި ބޭއްޓުމަށް އަމުރުކޮށްފައިވާ

"މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމަށްޓަކައި"ކަން އެނގޭއިރު، މުޙައްމަދު ޝާމިލް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް އަމުރުކުރެއިރު، އެސަބަބު އޮތުމާ ނުވަތަ ނެތްތޯ، މިކަމާ ދެކެ ސަރީޢަތުން އެއްވެސް އެއްޗެއް ބުނެފައިނުވާކަން ފާހަގަ ކުރެވެއެވެ.

3.5 މިމައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ޝާމިލްގެ މައްޗަށް [illegible] [illegible] ކުރުމުގެ ދަޢުވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިފައިވާކަމަށް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން މިކޯޓުގެ ސަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ބުނެފައިވެއެވެ.

3.6 އިސްވެ ފާހަގަކުރެވިދިޔަ ކަންކަން އެފަދައިން ހުރުމުން މި މައްސަލަ ބެލި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުން ދެކެނީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/937 ކޯޓު އަމުރަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭކަމަށް، ނަމަވެސް މުޙައްމަދު ޝާމިލްގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ ކުށުގެ މައްސަލައާ ގުޅުން ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައިވާ މައްސަލައެއްކަމުން، އެ މައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ޝާމިލްގެ ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމަންޖެހޭނީ އެ މައްސަލަ ބަލާ ކޯޓުން، އެ މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރުކަމާއި، އެހެންކަމުން، މުޙައްމަދު ޝާމިލް ބަންދުގައި ބަހައްޓައިދިނުމަށް އެދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިފައިވާ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވިދިޔަ ކަންކަމުގެ އަލީގައި ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭކަމުގައެވެ.

- **ޙުކުމް**

ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން އެފަދައިން ހުރުމުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/937 ކޯޓު އަމުރުގައި މުޙައްމަދު ޝާމިލް ޝަރުތުކޮށް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ބާޠިލުކޮށް، މުޙައްމަދު ޝާމިލްގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ ކުށުގެ މައްސަލައާ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައިވާ މައްސަލައެއްކަމުން، އެ މައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ޝާމިލްގެ

ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމަންޖެހޭނީ އެ މައްސަލަ ބަލާ ކޯޓުން، ފަނޑިޔާރުކަމާއި، އެހެންކަމުން، މުޙައްމަދު ޝާހިން ބަންދުގައި ބަހައްޓައިދިނުމަށް އެދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިފިނަމަ، މި ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ކަންކަމުގެ އަލީގައި މުޙައްމަދު ޝާހިންގެ ބަންދާމެދު އަލުން ގޮތެއް ނިންމަންޖެހޭނީ ކަމުގައި ކަނޑައަޅައި، މިޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ހުކުމްކޮށްފީމެވެ.